

MEER OVER AMERIKA

door

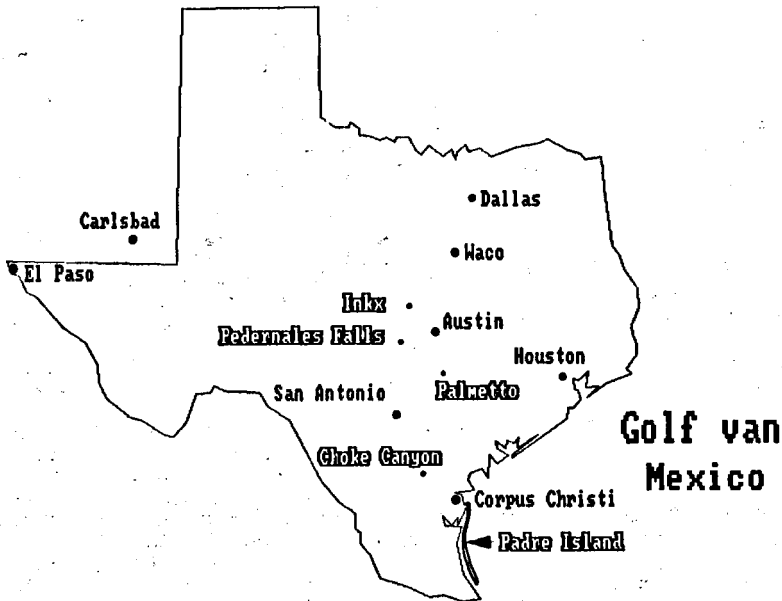
Han Raven

Was mijn bezoek aan de Verenigde Staten voor twee jaar een verrassing (Raven, 1990), nooit had ik gedacht zo snel al terug te keren. Mijn voorstel om het jubileumcongres van de American Association of Petroleum Geologists te Dallas (Texas) op te vrolijken met een bijdrage over een nieuw softwareprogramma, waarmee oppervlakken met breuken in drie dimensies gekarteerd kunnen worden, werd echter aanvaard. Het congres vond plaats van 7 tot 10 april, zodat het opnemen van enkele vrije dagen resulteerde in anderhalve week tijd om van te voren Texas te exploreren. Mijn vrouw ging mee en samen planden we een interessante toer. Ik ben in te veel dingen geïnteresseerd om alleen naar slakken te zoeken, maar toch heb ik de lokale fauna enigszins leren kennen en in elk geval wil ik wat aanwijzingen geven om NMV-ers te helpen, mogelijke toekomstige tochten goed voor te bereiden. Overigens paste deze tocht door het middelste deel van Texas mooi tussen het extreme oosten en westen, dat ik in 1990 bezocht.

We besloten naar Dallas te vliegen en vandaar per auto een doorsnede te maken naar de kust en terug. Het zou efficiënter en een stuk minder vermoeiend zijn geweest om van Dallas naar de andere kant van Texas door te vliegen en alleen in één richting te rijden, maar de reis zou op het laatste moment nog kunnen worden verkort, zodat we van te voren niet meer wilden investeren, dan het meest noodzakelijke. Bij het plannen werden we goed geholpen door het pas verschenen Texas Handbook (Cummings, 1990). Toch wil

ik waarschuwen tegen het al te veel vertrouwen op dergelijke handboeken: hoewel het boek gedrukt is in augustus 1990, bleken de vermelde prijzen al zodanig achterhaald te zijn, dat we bijvoorbeeld voor ons hotel in San Antonio het dubbele betaalden van wat we planden en bleken diverse musea en het aquarium van Dallas niet meer gratis te zijn. Het is daarom aan te raden, een ruime marge te houden in de begroting.

De heenreis alleen was al interessant genoeg: beneden mij zag ik bergtoppen van Groenland en de bevroren rivieren en meren van noordelijk Quebec. Gelukkig was onze bestemming flink wat zuidelijker: in Texas varieerden de temperaturen slechts tussen de 20 en 30 graden Celcius. Samen met het natte weer in de herfst en winter zorgde dit er voor, dat Texas letterlijk in bloei stond, in een prachtige combinatie van blauw, geel, rood en roze. We hadden onze aandacht in eerste instantie echter vooral nodig voor het ontwarren van de verkeersknooppunten in Dallas en daarna om wakker te blijven tot we in Waco belandden, zo'n 160 km zuidelijk van Dallas.

Het gebeurt wel vaker, maar ik ben er toch niet op voorbereid als de eerste vindplaats op een reis meteen de beste is. Dat blijkt natuurlijk pas achteraf en het gebeurt zelden, dat ik meteen begin grote zakken te vullen met alle rommel, waartussen je gewoonlijk slakken aantreft, vooral als ik weet later alles aan boord van een vliegtuig mee terug te moeten nemen. Waco ligt aan de Brazos rivier. We reden door het Cameron Park aan de westkant van de stad. Het park bestaat uit gemengd naald- en loofbos op kalk, zo'n 20 - 30 meter boven de rivier. Dat laatste is waarschijnlijk de reden, dat onder de naaldbomen veel slakken te verzamelen waren, tussen wat kruiden en plantenresten. De soorten *Helicina orbiculata tropica*, *Polygyra texasiana texasiana*, *Triodopsis dentifera* en *Bulimulus dealbatus mooreanus* die ik hier vond, zou ik op de meeste andere vindplaatsen op deze reis steeds weer tegenkomen.

Het is aan mijn vrouw Julia te danken, dat we omreden naar de andere kant van de rivier, naar Cameron Park East. In het gras langs de rivier vond ik diverse soorten, waaronder *Praticolella griseola*, een soort van de Polygyridae die in Zuid-Florida en Cuba is ingevoerd en zich daar snel verspreidt. Ook *P. griseola* vond ik op de meeste vindplaatsen. In het drijfmateriaal van de Brazos rivier (meest hout en andere plantenresten) waren landslakken nog veel talrijker. Ik raapte in enkele minuten vele exemplaren van de bovengenoemde soorten op, alsook van *Anguispira alternata* (een grote vertegenwoordiger van de Endodontidae, met ribjes en een patroon van roodbruine vlekjes), *Polygyra mooreana* en enkele exemplaren van *P. dorfeuillana* en de vanuit Zuid-Europa geïntroduceerde *Rumina decollata* en *Otala lactea*. Verder vond ik zoetwater-slakjes, zoals *Helisoma spec.*, lijkend op onze posthorenslak, en *Physa heterostropha*, welke laatste een van de vele soorten is, die vanuit Amerika in Europa zijn ingevoerd.

Omdat ik ook wat fijner materiaal oprapte, vond ik later thuis ook enkele exemplaren van de kleinere landslakjes, zoals *Helicodiscus parallelus*, *H. singleyanus*, *Strobilops texasiana* en drie *Gastrocopta*-soorten, waaronder *G. contracta*. Als ik flink wat fijn drijfmateriaal zou hebben verzameld, had ik zeer zeker veel meer van deze soorten, en wie weet welke andere soorten, kunnen verzamelen. Het waren echter de eerste momenten, dat ik hier rondkeek en ik wilde niet meteen de hele reis in het teken van slakken stellen.

De meest voorkomende schelp in de Brazos rivier is echter geen huisjesslak, maar een tweekleppige. Ik vond een losse klep van *Lampsilis spec.* (Unionidae) en enkele *Pisidium spec.*, maar op het zand waren ook duizenden kleppen van alweer een geïntroduceerde soort te vinden. In Europa hebben we de opmars van *Corbicula fluminea* (Müller, 1774) kunnen waarnemen. Deze Aziatische soort hebben we in luttele jaren Portugal, Frankrijk (Mouthon, 1981) en onder andere ook Nederland zien veroveren (Blanken, 1990; Bons, 1992). De introductie in Europa is een continuatie van de snelle verspreiding in de Verenigde Staten.

De soort werd voor het eerst in 1938 in de Columbia rivier in de staat Washington aan de Pacifische kust van de Verenigde Staten aangetroffen (volgens onbevestigde berichten werd de soort met opzet geïntroduceerd door Chinese immigranten). Men noemt hem daar

'Asiatic clam' en gebruikt de Latijnse naam *C. manilensis* (Philippi, 1849), een synoniem van *C. fluminea*. Na een snelle verspreiding langs de westkust werd de soort in 1959 stroomopwaarts in het Tennessee riviersysteem gevonden en sinds 1971 ook in de Delaware rivier, voor het eerst aan de oostrand van het continent (Emerson & Jacobson, 1976). De soort moet al jarenlang in Texas voorkomen, want op werkelijk alle punten waar ik in de buurt van water kwam, zij het rivieren of stuwmeren, overall was de soort de meest voorkomende zoetwatermollusk. Ik kan me niet anders voorstellen, dan dat de autochtone tweekleppigen door deze concurrentie in aantal achteruit zullen zijn gegaan. Het Amerikaanse voorbeeld is een waarschuwing, dat wat we nu in Europa zien, best slechts een voorproefje kan zijn en als *Corbicula* in Nederland veel algemener wordt, kunnen onze andere tweekleppigen best bedreigd worden. Aan de andere kant levert het dier mogelijk veel voedsel voor vissen en vogels. Doordat het ligament redelijk stevig is, zijn vaak dubletten te vinden. Als het dier sterft, trekt dit ligament de schelp open, tot de kleppen in elkaars verlengde liggen, daarbij de vleesresten blootleggend voor hongerige dieren.

We reden via Georgetown en Austin naar het Pedernales Falls State Park, zo'n 13 km oostelijk van Johnson City. Texas is een enorm grote staat met een rijk geschakeerde natuur. Een deel daarvan is beschermd in de 12 nationale parken, 105 staatsparken, vier nationale bossen, 13 nationale wildreservaten en 28 staatswildgebieden. Voor de natuurliefhebber dus genoeg omhanden. Zoals voor alles is in Amerika de auto onontbeerlijk, niet alleen om in de parken te komen, maar ook om zich binnen de parken te kunnen verplaatsen. De meeste parken bestaan uit een groot natuurgebied, doorsneden door één of meer wegen, met parkeerplaatsen en terreinen voor picknick, kamperen en campers. De wandelmogelijkheden zijn vaak beperkt, meest is er slechts een enkel paadje, waar alleen veel mensen gebruik van maken, als er aan het eind een belangrijke attractie is te vinden. Toch is dit al veel meer dan in het overgrote deel van het land, want de Amerikanen zijn van nature geen wandelaars. Dit heeft tot gevolg, dat langs de meeste wegen de mogelijkheden om te parkeren zeer beperkt zijn en als een terrein niet particulier eigendom is en daardoor ontoegankelijk, dan is de toegang vaak afgesloten door de vegetatie van allerlei prikkend struikgewas (massa's cactussen) met daarin verscholen dieren (ratelslangen zijn algemeen). De toegang tot de parken kost \$ 2 per auto per dag, wat voor die dag entree geeft tot alle Texaanse staatsparken. Kamperen is erg goedkoop en geeft de beste mogelijkheden veel van de fauna te zien.

Pedernales Falls Park is gesitueerd in wat 'the Hill Country' wordt genoemd, een strook land ten westen van Austin en San Antonio. De kustvlakte gaat hier over in het Edwards plateau en de rivieren zijn ingesneden in vooral kalkafzettingen. Het is een prachtig landschap met een gevarieerde vegetatie van loofbomen, naaldbomen, struiken, cactussen (vooral veel schijfcactussen), agaves, yucca's en kruiden. De heuvels zijn gepeperd met donkergroene ceders, de frisgroen gekleurde mesquitebomen en de tussentonen van jeneverbes, eik en peccaboom. Hier zou ik best eens een langere tocht willen maken, bijvoorbeeld langs de Nueces, Frio en Sabine rivieren ten westen van San Antonio.

Het was warm en zeer zonnig, toen we het Pedernales Falls

Park binnenreden. In het gemengde bos, dat op de kalk groeit, vond ik de bekendste Texaanse landslakkensoorten. Aan de noordkant van het park loopt de Pedernales rivier met enkele kleine watervalletjes, waar de kalk doorsneden wordt. Het riviersediment bestaat uit fijn zand, lokaal aangerijkt met schelpjes. Ook hier was *Corbicula fluminea* weer de dominante soort, met daarnaast onder andere *Amnicola integra*, *Physa heterostropha*, *Helisoma anceps* en wat landslakken. Ik gaf heel wat van mijn aandacht aan de overige fauna, waaronder talrijke roofvogels, vooral zwarte gieren, eksters, en vele vlindersoorten, waarvan de monarch wel de bekendste is.

We reden deze dag verder naar San Antonio, de belangrijkste stad in Texas, toen het een Spaanse kolonie was, met nog steeds een sterke Hispaanse (nu Mexicaanse) invloed. De volgende dag deden we uiteraard de vijf Spaanse missies aan, waarvan vooral die van San José (na uitgebreide restauratie) zeer goed aangeeft, hoe men destijds leefde, op een ommuurd stuk grond met kleine huisjes en een kerk, gebaseerd op de vroeg middeleeuwse steden rond de Middellandse Zee (maar wel zeer versimpeld vanwege de beperkte middelen van de missionarissen). Weinig Europeanen weten van dit missiewerk in de Verenigde Staten. De beroemdste missie is natuurlijk de Alamo, maar dat is meer vanwege de slag, die hier geleverd werd. Bij de missie San Juan was een wandeltocht door het bos langs de rivier mogelijk. Naast *Bulimulus dealbatus mooreanus*, *Helicina orbiculata tropica*, *Triodopsis dentifera* en *Corbicula fluminea* vond ik *Rumina decollata* en *Helix aspersa*. Waren het Spanjaarden, die deze Zuideuropese slakken hier introduceerden? Dat houdt in, dat die dieren destijds dan een lange reis per schip naar Mexico en daarna over land naar San Antonio moeten hebben overleefd. Ik heb er zelf geen idee van, wanneer precies deze dieren voor het eerst in de Verenigde Staten zijn gesignaleerd, maar je komt overal Europese slakkensoorten tegen.

Op weg naar de kust reden we meest door monotone grasvlakten, maar lokaal waren er wat heuvels en sommige delen waren nog redelijk droog, wat direct aan de vegetatie te merken was. In de Choke Canyon is een stuwmeer aangelegd in de Frio rivier. We reden rond het meer en kwamen via de zuidkant het westelijke deel van het Choke Canyon staatspark binen, na eerst in een winkeltje dat zo in een westernfilm geplaatst zou kunnen worden, wat voedsel gekocht te hebben. Het meer vormt het westelijke punt in het areaal van de Amerikaanse alligator, maar ondanks de waarschuwingborden in het meer zagen we er geen. Ook zagen we geen meervallen, waarvoor veel vissers naar het meer komen. Wel verzamelde ik aan de rand van het meer massaal *Corbicula* en enkele andere zoetwatermossels. In een bosje vond ik enorme aantallen van *Bulimus*, hier ook een tweede soort met een dikkere schelp en een steenrode apertuur: *Bulimus alternatus mariae*. Ook de andere gewone landslakken kwamen hier weer voor.

De Texaanse eksters zijn erg fraai, zwart met een staalblauwe glans en een lange staart, die het vliegen wat onhandig doet aanzien. Deze dieren komen vaak in grote aantallen voor en dat kun je goed merken. Ze zijn namelijk zeer luidruchtig en kwetteren in vele tonen. We zagen ook veel andere vogels, zoals prachtige rode zangvogels, een soort merel met een rode vlak en een witte streep op de vleugel en, vlakbij, enkele wilde kalkoenen.

We verkenden de kust van de Golf van Mexico vanuit Corpus

Cristi. De stad is gelegen aan een zeer grote baai, die van de zee is afgesloten door een langgerekte strandwal. Een groot deel van de Noordamerikaanse oostkust is door strandwallen omgeven, maar die bij Corpus Cristi is de langste en zeer beroemd. Padre Island is niet alleen zo'n 180 km lang, maar ook breed tot zo'n vier km. Het grootste deel van het eiland is ongerept en vormt de Padre Island National Seashore. Achter het eiland ligt de Lagune Madre, een brede, maar zeer ondiepe lagune (oorspronkelijk niet meer dan een meter) met vrij zout water. De lagune is doorsneden door een kanaal, dat in 1949 werd gegraven en achter de strandwallen een 1230 km lange verbinding vormt van de Mexicaanse grens tot Florida.

We reden direkt door naar Mustang Island, oorspronkelijk een apart eiland, waarop wilde paarden voorkwamen, maar nu vastgegroeid aan Padre Island, daarmee de lengte zelfs verder vergroeiend. Mustang Island State Park bezochten we vooral om een uitgebreide wandeling te maken langs het zandstrand. Ondanks de matige zuidoosten wind (Corpus Cristi is bijna altijd winderig en is daardoor zeer geliefd bij plankzeilers) waren er redelijk wat schelpen op het strand, maar de kwaliteit was niet erg goed. Behalve schelpen waren er ook massa's brokken van zanddollars en vele fraaigekleurde krabbeschildjes te vinden. De molluskenfauna is niet erg anders, dan welke ik aantrof op Galveston (Raven, 1990), maar ik had nu wat meer tijd en vond bijvoorbeeld veel meer *Sinum perspectivum* (ook in Galveston verzamelde ik deze soort, maar slechts juveniele exemplaren, die ik onterecht als *S. maculatum* identificeerde). Enkele soorten die ik nog niet had gevonden, bleken hier talrijk, zoals *Dentalium eboreum*, *Atrina serrata*, *Donax roemeri*, *Labiosa lineata* (een fraaie schelp maar helaas even breekbaar als de naaste verwante *L. plicatella*, die ik hier en op Galveston Island vond) en *Periploma margaritaceum* (een tweekleppige die op het eerste gezicht lijkt op *Abra alba*, maar aan de binnenzijde parelmoer bezit en behoort tot de Periplomatidae of 'Spoon clams', zo genoemd vanwege de lepelvormige chondrofoor).

Op de terugweg naar Corpus Cristi stopten we langs de weg, die de Laguna Madre doorsnijdt. Er is een hoge brug over het kanaal, maar de rest van de weg is aangelegd op een geringe zandverhoging; het water is slechts enkele decimeters diep. Hier komt de lagune in de Corpus Cristi baai uit en de fauna is waarschijnlijk een mengsel van beide. Tussen massa's zeegras trof ik het type fauna, dat ik verwachtte met grote aantallen *Cerithium lutosum*, enkele *Cerithidea scalariformis*, veel *Modulus modulus*, veel *Pseudocyrena floridana*, en enkele *Amygdala papyrium*, *Chione cancellata*, *Argopecten irradians amplicostatus*, *Ensis minor* Dall (echt heel anders dan 'onze' *E. minor*), *Bulla striata*, *Haminaea antillarum* en heel wat andere soorten. Een zeer rijke fauna dus en met meer uitgebreid verzamelen zal zeker een fraaie collectie bijeengebracht kunnen worden.

Het bleek op deze reis wel erg duidelijk, dat op de stranden langs de open zee vooral tweekleppigen voorkomen en bij wind vanuit de verkeerde hoek vind je vooral oud, gerold materiaal. Het materiaal van de baaien en lagunes wordt daarentegen sterk overheerst door gastropoden met een grote variatie in soorten. Dit materiaal is over het algemeen veel verser, dan het open zee zandstrand, maar is door het meer modderige sediment vaak wat ver-

kleurd. Ook bij slecht weer is hier goed te verzamelen. Deze waarneming is natuurlijk geldig voor vergelijkbare milieu's elders.

We bezochten de strandwal nog enkele keren. Schelpen verzamelen leverde deze dagen echter veel minder op door de aanhoudende zuidoosten wind. De stranden worden bovendien afgezocht door grote aantallen mensen, behalve de toeristen ook door mensen, die de opbrengst verkopen. Er zijn vele souvenirwinkels, waar wat lokale schelpen verkocht worden, maar vooral ook veel soorten uit de Stille Oceaan. Ook de bekende van schelpen gemaakte voorwerpen, meestal ongelooflijk lelijk, zijn uitgebreid voorhanden. Schelpen zoeken en strandschuimen is zo populair, dat de lokale kranten naast het weerbericht een strandbericht afdrucken, zoals het volgende: "Conditie voor autorijden zijn goed. Het water is helder. Geen debris of zeewier spoelt aan. Strandschuimen en schelpen zoeken is redelijk. Enkele Portugese oorlogsschepen zijn gesignaleerd. Vissen is redelijk, wat wijting wordt gevangen. Voor recentere informatie bel..." Een dergelijke berichtgeving zou de Nederlandse malacologen natuurlijk ook best van pas komen, maar wij zijn niet talrijk genoeg.

Enige uitleg over bovenstaand bericht is wel op zijn plaats. De oorlogsschepen wijzen niet op internationale spanningen, maar betreffen een kwallesoort, die tijdens warme zomers ook in Nederland wel gevonden wordt. Ik trof ze inderdaad op het strand aan. En de condities voor autorijden hebben ook met het strand te maken. In Nederland is rijden op het strand gewoonlijk niet toegestaan en ook niet aan te raden; ik heb meerdere auto's in de golven zien verdwijnen. In Amerika, zeker in Texas, rijden mensen overal op het strand, zelfs met reusachtige campers. Ook in de natuurparken is dit toegestaan en bijvoorbeeld in het Padre Island Park is het de enige manier om een flink deel van het park te zien. Even ten zuiden van Malaquite Beach houdt de weg op en aangezien je niet door de duinen mag wandelen, moet je het strand op. Je kunt met een gewone auto zo'n acht kilometer over het strand rijden, daarna is het aan te raden om alleen met vierwielaandrijving verder te gaan. Dat is vooral wegens de schelpenbanken, die hier voorkomen. In vele folders zag ik aangegeven, dat hoe verder je naar het zuiden gaat, des te beter de schelpen. Eerst kom je langs de banken met kleine schelpen, vooral verschillende *Donax* soorten (zo'n 16 km vanaf Malaquite Beach), en dan die met grote schelpen, waaronder *Noetia ponderosa*, *Mercenaria campechiensis* en *Arcinella* of *Echinochama arcinella* (35 tot 40 km vanaf Malaquite Beach). Ik ben niet zo ver naar het zuiden geweest, dus ik kan de berichten niet bevestigen. Het aangespoelde materiaal was in tegenstelling tot het krantebericht voor vandaag rijk aan plantenmateriaal, vooral hout, riet en zeewier. Schelpen waren er weinig, zeer weinig, maar wel veel wallen (zeepaddestoel en het bovengenoemde Portugese oorlogsschip), eendemossels en krabbeschildjes. Ik keek dan ook veel meer naar de andere dieren, zoals de vele zeevogels: de veel voorkomende kapmeuwen met hun rode snavels, de reigers, strandlopers, grote groepen sterns met hun rode snavels en zwarte kuiven, etc. Hoog op het strand waren overal enkele centimeters brede gaten in het zand gegraven, waar spookkrabben in holletjes scholen. Omdat deze dieren alleen 's nachts actief zijn, was het eenvoudiger om de bewoner van de grotere holen in de lage duinen te zien, de kleine grondeekhoorn. Opvallend vond ik ook het

voorkomen van schijfctactussen in de duinen. Als op de meeste plaatsen in Texas zou ook hier het gordeldier (armadillo) voor moeten komen, maar we zagen die alleen buiten het park, hier en daar als wat pap langs de weg, net zoals bij ons de egels. Het is opvallend, dat de gordeldieren erg populair zijn bij de Texanen, net als de egels bij ons en toch rijden we ze en massaal dood.

We begaven ons weer in noordelijke richting om terug te keren naar Dallas. Via het historische Goliad, waar verschillende veldslagen zijn geleverd, kwamen we bij het Palmetto State Park aan de San Marcos rivier. Het bruingekleurde water van de rivier is niet bijzonder aantrekkelijk, maar de vegetatie in het aangrenzende moeras maakt een bezoek de moeite waard. Het park kreeg zijn naam van de dwergpalmen, die hier in grote aantallen tussen de hogere bomen groeien. In warmere perioden vroeger tijdens het Holoceen kwamen de palmen in een veel groter gebied voor, maar nu is dit het westelijkste voorkomen.

Tussen de begroeiing raapte ik flinke aantallen lege schelpen van de algemene landslakkesoorten op, zoals *Bulimulus dealbatus mooreanus*, *Anguispira alternata*, *Helicina orbiculata tropica*, *Polygyra texasiana texasiana* en ook een andere soort van de Polygyridae, die ik al verzameld had in Kentucky: *Mesodon thyroides*. Opvallend was, dat hier meer dan waar ook, veel grote aantallen levende slakken rondkropen. Voor het eerst zag ik levende exemplaren van *Helicina* en daarmee ook het operculum van deze kieuwslakjes.

Hoewel overal in Texas de voorjaarsbloemen het landschap opvrolijkten, is toch de route van het park naar Austin noemenswaard; hier zagen we glooiende weiden, die tot aan de horizon blauwgekleurd waren door de Texas bluebonnet, te zamen met het gordeldier als populair staatsymbool verkozen.

Vanuit Austin bezochten we nogmaals het heuvelland, 'the Hill Country'. De Colorado rivier, die door Austin loopt (niet dezelfde rivier als van de staat Colorado), heeft in het verleden vaak overlast bezorgd met overstromingen. Die zijn in Texas vaak spectaculair: in forse stortbuien - tijdens alle drie nachten in Austin regende het urenlang zeer hevig - valt zoveel water, dat snel over de oppervlakte afvloeit, de rivieren doet zwellen en dan plots verder stroomafwaarts het peil doet stijgen en in een kolgende stroom alles op zijn weg meesleurt. Waarschuwingen voor deze 'flash floods' hoorden we steeds op de radio. Al in 1937 werd daarom begonnen met het aanleggen van een stuwmeer en nu is er een hele serie. De meren zijn erg geliefd bij watersporters. Het landschap is hier gevarieerd door de verschillende oude gesteenten, die aan de oppervlakte komen. Enkele grote magma-intrusies drukten het land omhoog in de 'Llano uplift' en hier komen proterozoïsche en palaeozoïsche gesteenten aan de oppervlakte. Hier zijn diverse graniet-, talk- en grafietsgroeves aanwezig. Als overal in de heuvels is de vegetatie zeer aantrekkelijk en er is een rijke fauna. We zagen zeer veel zwarte gieren, waarvan enkele maar niet wilden wegvliegen, toen ik ze naderde voor een foto. Het duurde even, voor ik de oorzaak zag: een dood hert langs de weg. In dit gebied zagen we velerlei dode dieren, zoals ook een stinkdier en een prachtig wasbeertje. Het was interessant om te zien, hoe een gier allerlei pogingen deed, dat laatste dier bij de staart op te pakken en op een rustiger plek te deponeren. De levende herten waren

vooral goed te zien in het Inks Reservoir State Park. Daar verzamelde ik de bekende landslakkesoorten *Helicina orbiculata*, *Polygyra texasiana*, *P. mooreana*, *P. septemvolva febigei* en de zoetwatermollusken *Corbicula fluminea*, *Amnicola integra*, *Gyraulus spec.*, *Physa heteropstrophia* en *Galba humilis*. Ook hier was de vegetatie heel wat opvallender dan de slakkenfauna, met onder andere verschillende cactussoorten.

Na Austin deden we nog enkele dagen Dallas aan, waarbij ik vrijwel al mijn aandacht moest geven aan de conferentie, waarvoor ik naar Amerika was gereisd. Dit vormde een succesvol einde van een twee zeer interessante weken in Texas.

Literatuur

- BLANKEN, E., 1990. *Corbiculus fluminalis* Müller, 1774 nieuw in Nederland. - Corr. blad Ned. Malac. Ver., 252: 631-632.
- BONS, A., 1992. Opnieuw een *Corbicula*-soort in Nederland. - Corr. blad Ned. Malac. Ver., 264: 937-938.
- CUMMINGS, J., 1990. Texas handbook. California (Moon Publications) 484 pp.
- EMERSON, W.K. & M.K. JACOBSON, 1976. The American Museum of Natural History Guide to Shells. Land, Freshwater, and Marine, from Nova Scotia to Florida. New York (Knopf). 482 pp.
- MOUTHON, J., 1981. Sur la présence en France et au Portugal de *Corbicula* (Bivalvia, Corbiculidae) originaire d'Asie. - *Basteria*, 45: 109-116.
- RAVEN, J.G.M., 1990. Amerika. - Corr. blad Ned. Malac. Ver., 257: 759-765.